

10. *Kieltä ja lasta*

Konsonanttivartaloiden synty

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

Vanhat -i-loppuiset sanat

nominatiivi	<i>kieli</i>	<i>suuri</i>	<i>saari</i>	<i>sieni</i>
genetiivi	<i>kielen</i>	<i>suuren</i>	<i>saaren</i>	<i>sienen</i>
partitiivi	<i>kieltä</i>	<i>suurta</i>	<i>saarta</i>	<i>sientä</i>
essiivi	<i>kielenä</i>	<i>suurena</i>	<i>saarena</i>	<i>sienenä</i>

Partitiivissä on konsonanttivartalo. Konsonanttivartaloisissa sanoissa sanavartalosta on *-tA-* partitiivipäätteen edeltä, painottomasta tavusta kadonnut vokaali. Kehitys on kulkenut siis seuraavasti: **kiele-tä > kiel-tä*. Konsonanttivartaloita on syntynyt myös verbeihin, esim. **mene-täk > *men-täk > *men-δäk > *men-näk > men-nä*.

Lapsi-tyypin sanojen kehitys

nominatiivi	<i>lapsi</i>		
genetiivi	<i>lapsen</i>		
partitiivi	<i>lasta</i>	< <i>*laps-ta</i>	< <i>*lapseta</i>
essiivi	<i>lapsena</i>		

Tavunloppuiset konsonanttiyhtymät ovat yksinkertaistuneet (esim. **laps-ta* > *las-ta* tai **veits-tä* > *veis-tä*). Suomen äännejärjestelmä ei ole sallinut kolmen konsonantin yhdistelmää, jonka partitiivisijan lisääminen näiden sanojen konsonanttivartaloon on tuottanut.

Konsonanttivartaloita on ennen ollut enemmän

Konsonanttivartalot näyttävät vähentyvän, nykykielessä kuulee muotoja kuten *veitseä*.

Analogia tasoittaa kielen vaihtelua ja ulkoa opittavat, poikkeuksen sisältävät muodot korvautuvat säännöllisemmällä, sanan muissakin taivutusmuodoissa esiintyvillä muodoilla.

Etenkin, jos sanaa ei enää käytetä taajaan, sen harvinaisemmat taivutusmuodot korvautuvat helpommin, kun taas taajasti esiintyvien sanojen isokin vaihtelu on helppo muistaa. Esim. sanalla *susi* on ollut konsonanttivartalo essiivissä (*sun-na* pro *sute-na*), aivan kuten on sanalla *vuosi* (*vuon-na* ~ *vuote-na*).

Tekijät:
Rigina Ajanki
Emmi Pollari
Otto Vahtola

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

